

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2021
 SKOLĒNA DARBA LAPA
1. daļa

Vārds _____
 Uzvārds _____
 Klase _____
 Skola _____

1. uzdevums (10 punkti).

Apvelc ar apli pareizās atbildes burtu! (Katram jautājumam ir tikai viena pareiza atbilde.)

<p>1. Alternatīvas izmaksas ir:
 A otrā labākā iespēja, no kuras atsakās, izdarot izvēli;
 B visas iespējas, no kurām atsakās, izdarot izvēli;
 C visas izmaksas, kas saistās ar preces ražošanu un iegādi;
 D naudas summa, kuru samaksā, pērkot preci.</p> | <p>Aizpilda skolotājs:

1. _____</p> |
| <p>2. Analizējot ekonomikas modeli ražošanas iespēju robežai, var iegūt atbildi uz jautājumu:
 A Kā ražot?
 B Kam ražot?
 C Vai ierobežotos resursus un tehnoloģijas izmanto efektīvi?
 D Ko ražot?</p> | <p>2. _____</p> |
| <p>3. Ja reālā darba alga paaugstinās, piedāvātā darba daudzums:
 A palielinās;
 B samazinās;
 C nemainās;
 D samazinās kvalificēto darbinieku piedāvājums.</p> | <p>3. _____</p> |
| <p>4. Kurš bezdarba veids palielinās visstraujāk, ja ekonomika ir lejupslīdes fāzē?
 A Frikcionālais (īslaicīgais).
 B Cikliskais.
 C Strukturālais.
 D Sezonālais.</p> | <p>4. _____</p> |
| <p>5. Lēmumu par naudas emisiju pieņem:
 A tikai centrālā banka;
 B tikai komercbankas;
 C gan centrālā banka, gan komercbankas;
 D Ministru kabinets pēc Finanšu ministrijas ieteikuma.</p> | <p>5. _____</p> |
| <p>6. Straujš darba samaksas kāpums var palielināt:
 A tikai izmaksu inflācijas tempu;
 B tikai pieprasījuma inflācijas tempu;
 C gan izmaksu, gan pieprasījuma inflācijas tempu;
 D nedz pieprasījuma, nedz izmaksu inflācijas tempu.</p> | <p>6. _____</p> |
| <p>7. Latvijas valsts budžetā lielāko daļu ieņēmumu gūst no:
 A nodokļiem;
 B valsts nodevām;
 C maksas par valdības sniegtajiem pakalpojumiem;
 D valstij piederošo uzņēmumu peļņas.</p> | <p>7. _____</p> |
| <p>8. Valsts ārējās tirdzniecības bilanci aprēķina:
 A saskaitot eksportu un importu;
 B no importa atskaitot eksportu;
 C no eksporta atskaitot importu;
 D no eksporta atskaitot iekasētos importa nodokļus.</p> | <p>8. _____</p> |

Uzmanību! 1. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

1. uzdevuma turpinājums

9. Kuras no zemāk minētajām institūcijām drīkst emitēt vērtspapīrus?

- A Centrālā banka, Finanšu un kapitāla tirgus komisija;
- B Fondu biržas;
- C Uzņēmumi, valsts, kredītiestādes u. c.;
- D Tikai akciju sabiedrības.

9. _____

10. Kurā gadījumā uzņēmumam ir izdevīgāk pārtraukt preču ražošanu?

- A Ja sāk samazināties uzņēmuma peļņa.
- B Ja sāk samazināties neto apgrozījums.
- C Ja grāmatvedības peļņa kļūst negatīva (ir zaudējumi).
- D Ja preces tirgus cena kļūst zemāka par tās ražošanas vidējām mainīgajām izmaksām.

10. _____

Kopā par
1. uzd.: _____

2. uzdevums (9 punkti).

Izlasi tabulā dotos apgalvojumus! Nosaki, vai apgalvojums ir patiess vai aplams! Atzīmē ar X atbilstošās atbildes ailē!

N.p.k.	Apgalvojums	Patiess	Aplams
1.	Protekcionisms ir valsts politika, kura orientēta uz iekšējā tirgus aizsardzību.		
2.	Ievedmuitu kādai precei vai preču grupai valsts nosaka ar mērķi samazināt šīs preces eksportu.		
3.	Valūtas kurss ir cena, par kuru vienas valsts valūta tiek pārdota apmaiņā pret kādas citas valsts valūtu.		
4.	Valūtas kursu svārstības ietekmē eksportu un importu.		
5.	Starptautiskajā tirdzniecībā ar absolūto priekšrocību saprot: <i>valsts ekonomisko varenību nosaka tās zelta un sudraba krājumi, tāpēc tos valstij jācenšas palielināt.</i>		
6.	Pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā Latvijai <u>nav</u> tiesību aplikēt ar tarifiem Lietuvā ražotās rūpniecības preces.		
7.	Eiro kursa samazināšanās attiecībā pret ASV dolāru izraisīs Eirozonas valstu eksporta uz ASV pieaugumu.		
8.	Ja valsts nosaka ievadmuitu precei A, tad preces A cena samazināsies.		
9.	Latvijā agri pavasarī tiek ievestas zemenes no Spānijas. Šis ir preču importa piemērs.		

Kopā par
2. uzd.: _____

3. uzdevums (14 punkti).
Izlasi doto aprakstu!

Egīlam sociālajās zinībās mājās jāpilda uzdevums. Viņam ir jāuzraksta, kurus nodokļus un nodevas viņa ģimene ir maksājusi no saviem ienākumiem un pirkumiem iepriekšējā mēnesī.

Lai veiktu šo uzdevumu, viņš

1) izrakstīja no mācību grāmatas biežāk mājsaimniecību maksāto nodokļu un nodevu sarakstu: PVN (pievienotās vērtības nodoklis), akcīzes nodoklis, valsts nodeva par dokumentu izsniegšanu, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (sociālais nodoklis), iedzīvotāju ienākuma nodoklis, muitas nodoklis;

2) uzrakstīja ģimenes ienākumu un izdevumu sarakstu par iepriekšējo mēnesi.

Ģimenes ienākumi	Ģimenes izdevumi
1. Darba alga – māte un tēvs strādā algotu darbu. 2. Pensija – vecmāmiņa jau gadu saņem pensiju vairāk nekā 500 eiro. 3. Ģimenes valsts pabalsts un piemaksa.	1. Māte un vecmāmiņa nopirka pārtiku. 2. Vecmāmiņa pirka medikamentus. 3. Māte nopirka Egīla mātai kleitu un sev ASV ražotas kurpes. 4. Tēvs pirka benzīnu automašīnai, kafiju, veica komunālos maksājumus. 5. Egīls saņēma pirmo pasi un personas apliecību. 6. Egīls, viņa māsa, māte un tēvs maksāja par pusdienām.

Palīdzi Egīlam aizpildīt tabulas!

3.1. Ģimene no saņemtajiem ienākumiem samaksājusi nodokļus:

Nodoklis	Par kuriem ienākumiem tas tiek maksāts
1.	
2.	

3.1. _____

3.2. Ģimene, maksājot par precēm un pakalpojumiem, ir samaksājusi nodokļus:

Nodoklis vai nodeva	Par kuriem pirkumiem tas tiek maksāts (katram nodoklim norādi vienu piemēru)
1.	
2.	
3.	
4.	

3.2. _____

3.3. _____

Kopā par
3. uzd.:

3.3. Uzraksti vismaz divus piemērus, kādam nolūkam valsts izlieto iekasētos nodokļus!

- _____
- _____

Kopā par
1. daļu:

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2021
 SKOLĒNA DARBA LAPA
2. daļa

Vārds _____
 Uzvārds _____
 Klase _____
 Skola _____

1. uzdevums (16 punkti).

Tabulā dots preces pieprasījums un piedāvājums vietējā tirgū.

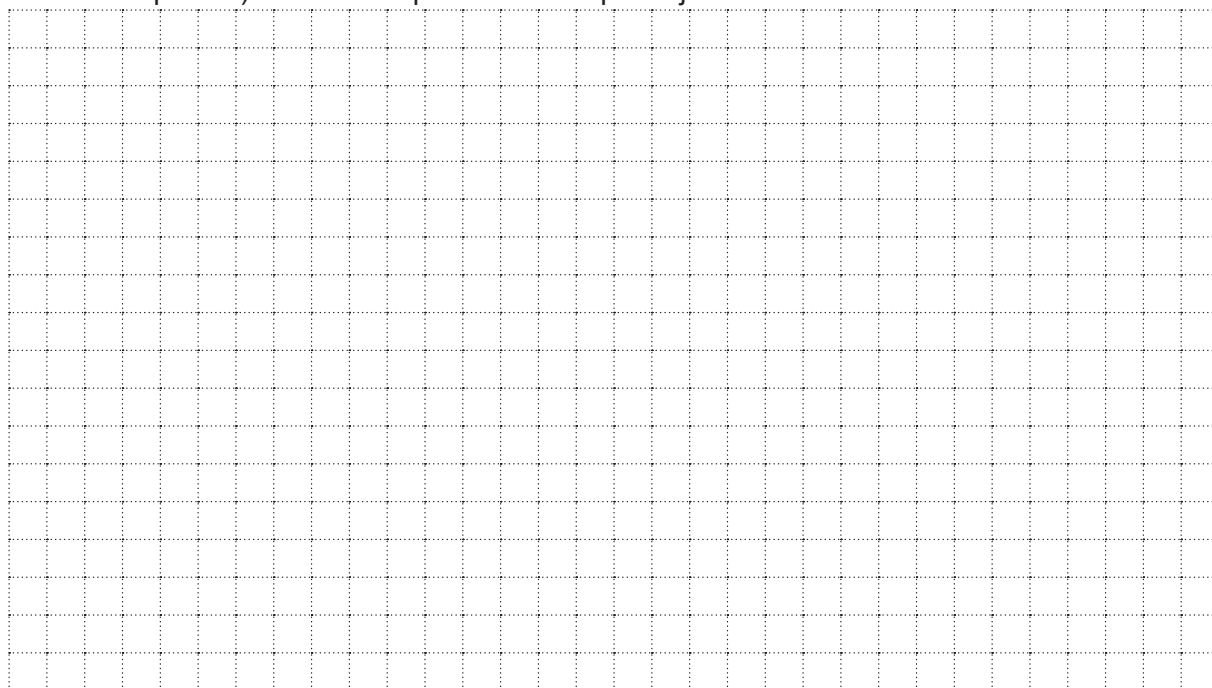
1.1. Aizpildi tabulā neaizkrāsotās vietas!

Aizpilda skolotājs:

Cena (eiro par kg)	Pieprasītais daudzums (tūkst. kg)	Piedāvātais daudzums (tūkst. kg)	Deficīts (tūkst. kg)	Pārpalikums (tūkst. kg)	Pārdots (tūkst. kg)
0,80	180	0			
1,00	140	5			
1,10	110	30			
1,20	90	70			
1,30	80	100			
1,50	40	140			
1,70	10	190			

1.1. _____

1.2. Izmantojot tabulā dotos datus, uzzīmē preces pieprasījuma un piedāvājuma grafiku (vienā koordinātu plaknē)! Uzraksti nepieciešamos apzīmējumus!

1.2. _____

1.3. Izmantojot grafiku, nosaki:

tirgus līdzsvara cenu _____ eiro par kg,

tirgus līdzsvara daudzumu _____ tūkst. kg!

1.3. _____

Uzmanību! 1. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

1. uzdevuma turpinājums

1.4. Aprēķini, par cik procentiem mainīsies preces pieprasītais daudzums un cena!
Aprēķini pieprasījuma elastības koeficientu, ja preces cena mainās no 1,10 uz 1,20 eiro/kg!
Parādi aprēķina gaitu!

- Pieprasītā daudzuma izmaiņas (%)

- Cenas izmaiņas (%)

- Pieprasījuma elastības koeficienta formula

- Pieprasījuma elastības koeficients

1.5. Aprēķini pārdevēja ieņēmumu izmaiņas, ja preces cena mainās no 1,20 uz 1,30 eiro/kg.
Parādi aprēķina gaitu!

- Ieņēmumi, ja cena 1,20 eiro/kg

- Ieņēmumi, ja cena 1,30 eiro/kg

- Ieņēmumu izmaiņas

1.4. ____

1.5. ____

Kopā par
1. uzd.:

2. uzdevums (10 punkti).

Uzņēmējam Ozolam pieder sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA). Tajā izgatavo 20 000 produkcijas vienības gadā, kuras viņš pārdod par 7 eiro gabalā.

Ražošanas procesā rodas sekojošas izmaksas:

- administrācijas darba alga (gadā) – 20 000 eiro;
- telpu noma (gadā) – 3000 eiro;
- saimnieciskie izdevumi (gadā) – 500 eiro;
- komunālie izdevumi (gadā) – 2000 eiro;
- izejvielas – vienai preces vienībai nepieciešams 2,5 kg, 1 kg cena 0,7 eiro;
- strādnieku darba alga – vienu preces vienību saražo 20 minūtēs, stundas darba izmaksas ir 6 eiro;

- elektrība – vienai preces vienībai nepieciešams 2 kW, 1 kW izmaksas ir 0,06 eiro;

- iesaiņojums – vienas preces iesaiņojuma izmaksas ir 0,30 eiro.

2.1. Aprēķini prasīto! Parādi aprēķina gaitu!

- Kopējās pastāvīgās izmaksas – _____ eiro
- Vienas vienības mainīgās izmaksas – _____ eiro
- Kopējās mainīgās izmaksas – _____ eiro
- Kopējās izmaksas (gadā) – _____ eiro
- Kopējie ieņēmumi (gadā) – _____ eiro
- Peļņa (gadā) – _____ eiro

2.1. _____

Vieta aprēķiniem.

2.2. Uzņēmējs analizēja sava uzņēmuma nākotnes perspektīvas – turpināt darbību ilgtermiņā, turpināt darbību īstermiņā vai slēgt uzņēmumu.

Ņemot vērā zemāk doto, uzraksti savu ieteikumu un pamato to!

- Ja tirgū tiek noteikta preces vienības cena 6 eiro, tad uzņēmējam vajadzētu:

_____, jo

- Ja tirgū tiek noteikta preces vienības cena 5 eiro, tad uzņēmējam vajadzētu:

_____, jo

2.2. _____

Kopā par
2. uzd.:

3. uzdevums (7 punkti).

Krišjānis ir laimējis 35 000 eiro. Ko darīt ar laimestu? Viņam ir divas iespējas: naudu noguldīt bankā vai ieguldīt Fondu biržas piedāvātajās uzņēmumu akcijās. Izpēti abu iespēju nosacījumus, izvēlies optimālāko un pamato savu atbildi!

1) Banku piedāvājumi

Banka	Nosacījumi
A	1,3% gadā (vienkāršie procenti), minimālais noguldījuma laiks 5 gadi, nevar izņemt naudu pirms termiņa beigām
B	1% gadā (banka reizi gadā aprēķina saliktos procentus), minimālais noguldījuma laiks 5 gadi , nevar izņemt naudu pirms termiņa beigām
C	1,1% gadā (vienkāršie procenti), minimālais noguldījuma laiks 5 gadi , var izņemt naudu pirms termiņa beigām, nesāņemot procentu maksājumus

3.1. Aprēķini iespējamus ienākumus (procentu maksājumus) no noguldījuma katrā no bankām:
Banka A

Banka B

Banka C

3.1. _____

2) Fondu biržas piedāvājums

Uzņēmums	Nosacījumi
Q	Akcijas cena 100 eiro , uzņēmums strādā vairāk nekā 10 gadu , ilgtermiņā ir lēna izaugsme, peļņa pamazām un nepārtraukti pieaug, pārmaiņas attīstībā netiek prognozētas
W	Akcijas cena 150 eiro , uzņēmums strādā vairāk nekā gadu, strauja izaugsme, laba peļņa, pārmaiņas darbībā un produkcijas noietā grūti prognozējamas
G	Akcijas cena 130 eiro , uzņēmums strādā vairāk nekā 7 gadus, cikliska izaugsme, mainīga peļņa, produkcijas noietu nav iespējams prognozēt

3.2.1. Ko tu ieteiktu Krišjānim? **Noguldīt naudu bankā vai iegādāties uzņēmuma akcijas?** Savu ieteikumu pamato, minot divus argumentus.

Iesaku _____, jo

- _____
- _____

3.2.1. _____

3.2.2. Kurā no bankām (ja iesaki noguldīt laimestu bankā) vai kura uzņēmuma akcijās (ja iesaki pirkt akcijas) izvēlēties to ieguldīt? Savu ieteikumu pamato ar diviem argumentiem.

Iesaku _____, jo

- _____
- _____

3.2.2. _____

Kopā par
3. uzd.:

4. uzdevums (12 punkti).

Iepazīsties ar informāciju par kādas valsts ekonomiku!

Laikā no 2000. gada līdz 2007. gada beigām reālā IKP apjoms katru gadu palielinājās. Šajā laika periodā nominālais IKP pieauga daudz straujāk par reālo IKP, īpaši no 2005. līdz 2007. gadam. No 2008. līdz 2010. gada vidum reālais IKP samazinājās aptuveni par 22%. No 2010. gada vidus līdz 2011. gada sākumam ražošanas apjoms nepalielinājās. Taču, sākot ar 2011. gadu tas atkal sāka nepārtraukti palielināties un 2017. gadā jau pārsniedza 2007. gada apjomu.

4.1. Uzraksti ekonomiskās aktivitātes cikla fāzes un laiku, kurā ekonomika atradās katrā fāzē!

_____ fāze _____

_____ fāze _____

_____ fāze _____

_____ fāze _____

4.1. _____

4.2. Ekonomikas izaugsmi visi atbalsta, bet līdz „zināmā robežai”, jo, pārsniedzot šo robežu, tā ekonomikā rada sekas, piemēram, pārāk augsta nodarbinātība un arvien pieaug preču cenas.

• Kas ir šī „zināmā robeža”?

• Nereti iedzīvotāji ir neapmierināti ar pārāk strauju ekonomikas izaugsmi. Mini vienu piemēru/ iemeslu!

4.2. _____

4.3. Iepriekš sniegto informāciju par valsts ekonomiku attēlo, izmantojot ekonomiskās aktivitātes cikla modeli. Tajā uzraksti visus apzīmējumus! Situāciju, kad ir pārsniegta „zināmā robeža”, atzīmē ar punktu A.

4.3. _____

4.4. Kāda iemesla dēļ nominālais IKP var pieaugt straujāk nekā reālais IKP?

4.4. _____

4.5. _____

4.5. Pieņemsim, ka nominālais IKP ir pieaudzis daudz straujāk nekā reālais IKP. Kā šī situācija ietekmē tavu ikdienu? Mini vismaz vienu konkrētu piemēru!

Kopā par
4. uzd.:

Kopā par
2. daļu:

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
2021
SKOLĒNA DARBA LAPA
3. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

3. daļa (24 punkti).

Pēdējo gadu laikā pasaules ekonomiku ir ietekmējušas vairākas globālas ekonomiskas krīzes. Tomēr ekonomisti apgalvo, ka **krīze ir ne tikai zaudējumi, bet arī jaunas iespējas.**

Uzraksti savu viedokli par šo apgalvojumu!

Uzraksti apmēram 200 vārdus garu argumentētu pārspriedumu par šo tematu! Pamato savu viedokli, izmantojot zināšanas ekonomikā, lieto jēdzienus un analizē ekonomisko parādību likumsakarības!

Uzmetums.

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2021
 DARBA VĒRTĒTĀJA LAPA

1. un 2. daļas vērtēšanas kritēriji

Uzd. nr.	Kritēriji	Punktu kopskaits
1. daļa		
1. uzd.	1 punkts par katru pareizu atbildi	10
2. uzd.	1 punkts par katru pareizi novērtētu apgalvojumu	9
3. uzd.	3.1. – 1 punkts par katru pareizi nosauktu nodokli un pareizu ienākumu piemēru – kopā 4 punkti 3.2. – 1 punkts par katru pareizi nosauktu nodokli un pareizu izdevumu piemēru – kopā 8 punkti 3.3. – 1 punkts par katru pareizi minētu piemēru – kopā 2 punkti	14
Kopā		33
2. daļa*		
1. uzd.	1.1. – 1 punkts par katru pareizi aizpildītu kolonnu – kopā 3 punkti 1.2. – 1 punkts par pareizi uzrakstītiem apzīmējumiem pie asīm, norādītām mērvienībām un pareizi ievērotu mērogu; 1 punkts par katru pareizi uzzīmētu līkni; 1 punkts par pareizi uzrakstītiem līkņu apzīmējumiem – kopā 4 punkti 1.3. – 1 punkts par katru pareizi noteiktu lielumu – kopā 2 punkti 1.4. – 1 punkts par katru pareizi noteiktu lielumu; 1 punkts par pareizi uzrakstītu formulu; 1 punkts par pareizi aprēķinātu lielumu – kopā 4 punkti 1.5. – 1 punkts par katru pareizi aprēķinātu lielumu – kopā 3 punkti	16
2. uzd.	2.1. – 1 punkts par katru pareizi aprēķinātu lielumu – kopā 6 punkti 2.2. – 1 punkts par katru pareizu ieteikumu, 1 punkts par pareiz ieteikuma pamatojumu – kopā 4 punkti	10
3. uzd.	3.1. – 1 punkts par katru pareizi aprēķinātu lielumu – kopā 3 punkti 3.2.1. – 1 punkts par katru pareizu ieteikuma argumentu – kopā 2 punkti 3.2.2. – 1 punkts par katru pareizu ieteikuma argumentu – kopā 2 punkti	7
4. uzd.	4.1. – 1 punkts par katru pareizu atbildi – kopā 4 punkti 4.2. – 1 punkts par katru pareizu atbildi – kopā 2 punkti 4.3. – 1 punkts par pareizi uzzīmētu ekonomisko modeli; 1 – punkts par pareizi izvietotiem apzīmējumiem; 1 punkts par pareizi atzīmētu punktu – kopā 3 punkti 4.4. – 1 punkts par pareizu atbildi – kopā 1 punkts 4.5. – 1 punkts par pareizu atbildi; 1 punkts par pareizu piemēru – kopā 2 punkti	12
Kopā		45

*Ja skolēns kļūdījies kādā risinājuma solī, tad viņš nesaņem punktu par šo soli, bet turpmākā risinājuma vērtējumu tas neietekmē, ja darbības veiktas pareizi ar kļūdainu starprezultātu.

3. daļa**

Kritēriji Punkti	1 Saturs un organizācija	2 Analīze un argumentācija	3 Ekonomikas fakti un likumsakarības	4 Ekonomikas terminu lietojums un pareizrakstība
3	Saturs pilnībā atbilst tēmai. Domas izklāstītas skaidri, formulēta galvenā ideja.	Izklāstot viedokli, argumentācijā balstās uz atbilstošiem ekonomikas faktiem, ir atklātas un izklāstītas cēloņsakarības.	Korekts faktu un likumsakarību lietojums, ir atklātas likumsakarības.	Korekts ekonomikas terminu un jēdzienu lietojums. Nav kļūdu ekonomikas terminu un jēdzienu rakstībā. Ievēroti rakstības pamatlikumi.
2	Saturs pamatā atbilst tēmai. Apraksts vispārīgs, bet izklāsts loģiski organizēts.	Izklāstot viedokli, argumenti vai pretargumenti ir vispārīgi, nepārliecinoši.	Ekonomikas faktu un likumsakarību lietojumā pieļautas dažas nebūtiskas kļūdas.	Jēdzienu un terminu lietojumā pieļautas nebūtiskas neprecizitātes. Pieļautās kļūdas netraucē uztvert saturu.
1	Apraksts primitīvs, vāji organizēts informācijas izklāsts.	Viedoklis izklāstīts fragmentāri, nepārliecinoša argumentācija.	Minēti daži ekonomikas fakti, nav atklātas likumsakarības.	Būtiskas kļūdas ekonomikas terminu lietojumā vai pareizrakstībā. Teikumu uzbūve un pareizrakstības kļūdas traucē uztvert saturu.
0	Neatbilst tematam, tālāk nav vērtējams.	Nav viedokļa un argumentācijas.	Nav minēti ekonomikas fakti un likumsakarības.	Nav lietoti ekonomikas termini.

** 3. daļā iegūto punktu skaitu sistēma reizinās ar 2.

Kopā par 3. daļu – 24 punkti.